

The Special Relationship Between Women and Chanuka

I. Women's Role

(1) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א

השתא דאמרין הדלקה עושה מצוה, הדליקה חרש שוטה וקטן - לא עשה ולא כלום. אשה ודאי מדליקה, דאמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס.

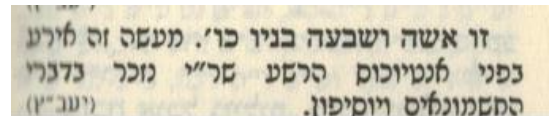
(2) תוספות מסכת מגילה דף ד עמוד א - שאף הן היו באותו הנס - פירש רשב"ם שעיקר הנס היה על ידן בפורים על ידי יהודית בפסח שבזכות צדקניות שבאותו הדור נגאלו

וקשה דלשון שאף הן משמע שהן טפלות ולפירושו היה לו לומר שהן לכך נראה לי שאף הן היו בספק דלהשמיד ולהרוג וכן בפסח שהיו משועבדות לפרעה במצרים וכן בחנוכה הגזירה היתה מאד עליהן

(3) תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נו עמוד ב

ורב יהודה אמר: זו אשה ושבעה בניה. אתיוהו קמא לקמיה דקיסר, אמרו ליה: פלח לעבודת כוכבים! אמר להו, כתוב בתורה: טאנכי ה' אלהיך, אפקוהו וקטלוהו....

(4) רש"י מסכת שבת דף כג עמוד א - היו באותו הנס - שגזרו יונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר תחלה, ועל יד אשה נעשה הנס.

(5) הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף י עמוד א - שאף הן היו באותו הנס. שגזרו יונים על כל הבתולות הנישואות שיבעלו להגמון תחילה וע"י אשה נעשה נס דאמרין במדרש דבתו של יוחנן האכילה לראש האויבים גבינה לשכרותו וחתכה את ראשו וברחו כולם ועל זה נהגו לאכול גבינה בחנוכה:

II. Menora Lighting

(6) שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעה סעיף ג

* (ט) ד [ג] אשה א) מדלקת נר חנוכה, (י) <ד> שאף היא חייבת בה; ... הגה: * (יד) ולדידן דכל אחד מבני הבית מדליק בפ"ע, קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק ג"כ.

משנה ברורה סימן תרעה - (ט) וי"א דכל אחד וכו' - לבד מאשתו דהיא כגופו:

משנה ברורה - (ט) אשה מדלקת - פי"י] בעד כל בני ביתה. ואפילו איש"יא] יכול לעשות אותה שליח להוציא"יב] אם עומדין בשעה שמדלקת ושומעין הברכה ובדיעבד אם לא ענו אמן על הברכה ג"כ יצאו"יג] וכן איש מברך לאשה ויצאת ידי חובתה אם עומדת שם ושומעת הברכה לא בע"א ועיין בתשובת עולת שמואל סימן ק"ה דלדידן שמדליקין כ"א בפ"ע מ"מ אשה אינה צריכה להדליק דהיינו רק טפילות לאנשים ואם רוצים להדליק מברכות דהוי כשאר מ"ע שהזמן גרמא דיכולות לברך וכשאין האישה בבית תדליק האשה דהוי בת חיובא ובברכה ולא ידליק קטן וכדלקמיה.

(7) נפש הרב עמ' רכו

ד] המהדרין מדליקין נר לכל אחד ואחד, וערמ"א (תרע"א ס"ב) שכל אחד מבני הבית ידליק, ועייש במשנה ברורה (סק"ט) דהיינו לבד מאשתו שהיא כגופו, ומקורו ב"מ מאחרונים שקדמוהו. ורבנו אמר שאין לזה טעם, ושמן הנכון שאף הנשים הנשואות ג"כ ידליקו לעצמן.

8) Kovetz Halachos p. 174

שערי הלכות

שכולם מדליקין בפנים מ"מ מנהג הראשון לא זזה ממקומו, וכ"כ בשו"ת התעוררות תשובה (דפ"ח ח"ג סי' תנט), וכ"כ בשו"ת שלמת חיים (דפ"ח סי' שס), דכיון דעיקר מצותה בחוץ ויכולות לצאת ע"י אביהן, הוי ממת הצניעות לעשות כן. והגר"א חתן פארכהיימער שליט"א ציין בזה לעיין בשו"ע הגר"ז, בהוספות מנהגי בית הרב (ה' 2), שהביא עוד טעמים לזה, ע"כ.

והנה לפמ"ש החת"ס ודעימי, יש לדחות ראיית העול"ש מדברי הרמב"ם, דהנה הרמב"ם אינו סובר שכל אחד מבני הבית מדליקין, אלא ס"ל שבעל הבית בעצמו מדליק נר לכל אחד מבני הבית, שלכן שפיר ס"ל שיש להדליק גם כנגד הנשים שבבית, כי אין זה חוסר צניעות כלל במה שבעל הבית מוסיף נר גם בשביל הנשים. אבל לדידן שנהגים דכל אחד מבני הבית מדליק בעצמו, ממילא אין ראוי לנשים להדליק, וזה נכון בס"ד.

ובהגות עקבי סופר (על שו"ת התעוררות תשובה דפ"ח, ח"ג סי' תנט) כתב דגם מה דפניו אינן מדליקות נובע ממה שנשואות אינן מדליקות משום דאשתו כגופו, וז"ל י"ל דמי להא דקימ"ל נשים פטורות ממ"ע שהז"ג, דכתב הכלבו בה"ל מילה (סי' עג) דהטעם הוא משום ונשים משועבדות לבעליהן, ולא חילקו לפ"ז דבנות הפניות יהיו חייבות במ"ע שהז"ג, ה"ז בנידור"ד לא חילקו [בין נשואות לפניות] עכ"ל.

ובחי"ט חת"ס (שבת כא: ד"ה המהדרין) כתב דכיון דבתחלה נתקן נר איש וביתו על פתח ביתו מבחוץ, ואין כבודה לצאת בחוץ ברה"ר לעתותי ערב ולהדליק בין האנשים, לכן השתא אע"ג

III. Hallel

9) תוספות מסכת סוכה דף לח עמוד א

מי שהיה עבד ואשה - משמע כאן דאשה פטורה מהלל דסוכות וכן דעצרת וטעמא משום דמצוה שהזמן גרמא היא אע"ג דבהלל דלילי פסחים משמע בפרק ערבי פסחים (דף קח.) דמחייבי בד' כוסות ומסתמא לא תיקנו ד' כוסות אלא כדי לומר עליהם הלל ואגדה שאני הלל דפסח דעל הנס בא ואף הן היו באותו הנס אבל כאן לא על הנס אמור.

10) שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קצ

ולכן צריך לומר דחידושה הברייתא שבהלל ומגילה אף באופן שליכא ערבות כגון אנשים עבור נשים נמי מוציא אף ביצא, והטעם דכיון דהם מצות על נס דנפרש דהלל איירי בהלל דלילי פסחים שכתבו התוס' בסוכה דף ל"ח ד"ה מי דעל הנס בא, וכן בהלל דחנוכה ... ולכן כל מה שקורין הוא פרסומי ניסא ופרסומי ניסא הוא חיוב על כל אדם

IV. Issur Melacha

11) שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע

סעיף א א } א } בכ"ה בכסליו (א) מתחילין } א < שמונת ימי [א] חנוכה (ב) ואסורים בהספד } ב } ותענית, אבל מותרין בעשיית מלאכה; ונוהגות (ג) א [ב] הנשים שלא לעשות מלאכה (ד) ב בעוד שהנרות דולקות, ויש מי שאומר (ה) < ב > שאין להקל להם.

12) ערוך השולחן סעיף ה

חנוכה מותר בעשיית מלאכה והגמ' שם שאמרה ועשאום יו"ט בהלל והודאה לאו יו"ט ממש הוא אלא כלומר ימי שמחה והרי אפילו פורים לא קבלו יו"ט כדאיתא במגילה וכ"ש חנוכה אך הנשים נוהגות שלא לעשות מלאכה כל זמן שהנרות דולקות ואין להקל להם [טור] דקצת מנס חנוכה נעשה ע"י אשה בעת שגזרו שכל נשואה תבעל לטפסר תחלה כדפירש"י בשבת [כ"ג. ד"ה היו] ועוד בהמשך הזמן נעשה נס ע"י יהודית שהשקתה את האויב חלב ועל סמך זה יש מדקדקין לאכול גבינה בחנוכה אף שלא היה זה בזמן נס חנוכה אבל אם נהגו שלא לעשות מלאכה כל היום י"א לבטל מנהגם וי"א שלא לבטל וי"א דיום ראשון ואחרון אין לבטלן [מג"א סק"ב] ואנחנו לא שמענו ממנהגים אלו ונשי דידן רק בעת הדלקה אין עושות מלאכה: